

Postkrizni model privrednog rasta i razvoja Srbije 2011-2020.

Autorski tim

EKONOMSKI INSTITUT - MAT

- *Stojan Stamenković (Projekcije)*
- *Miladin Kovačević (Projekcije)*
- *Vladimir Vučković (Reindustrijalizacija)*
- *Edvard Jakopin (Regionalni razvoj)*
- *Natalija Bogdanov (Poljoprivreda)*
- *Miroslav Zdravković (Izvoz)*
- *Sanja Filipović (Energetika)*
- *Svetlana Mitrović (Saobraćaj i IT)*
- *Ivan Nikolić (Projekcije)*

EKONOMSKI FAKULTET - FREN

- *Pavle Petrović (Makroekonomske politike)*
- *Jurij Bajec (Kordinator)*
- *Boško Živković (Finansijski sektor)*
- *Mahail Arandarenko (Tržište rada)*
- *Milojko Arsić (Reforma javnog sektora)*

MAKROEKONOMSKE PROJEKCIJE

OSNOVNI CILJEVI I PRETPOSTAVKE

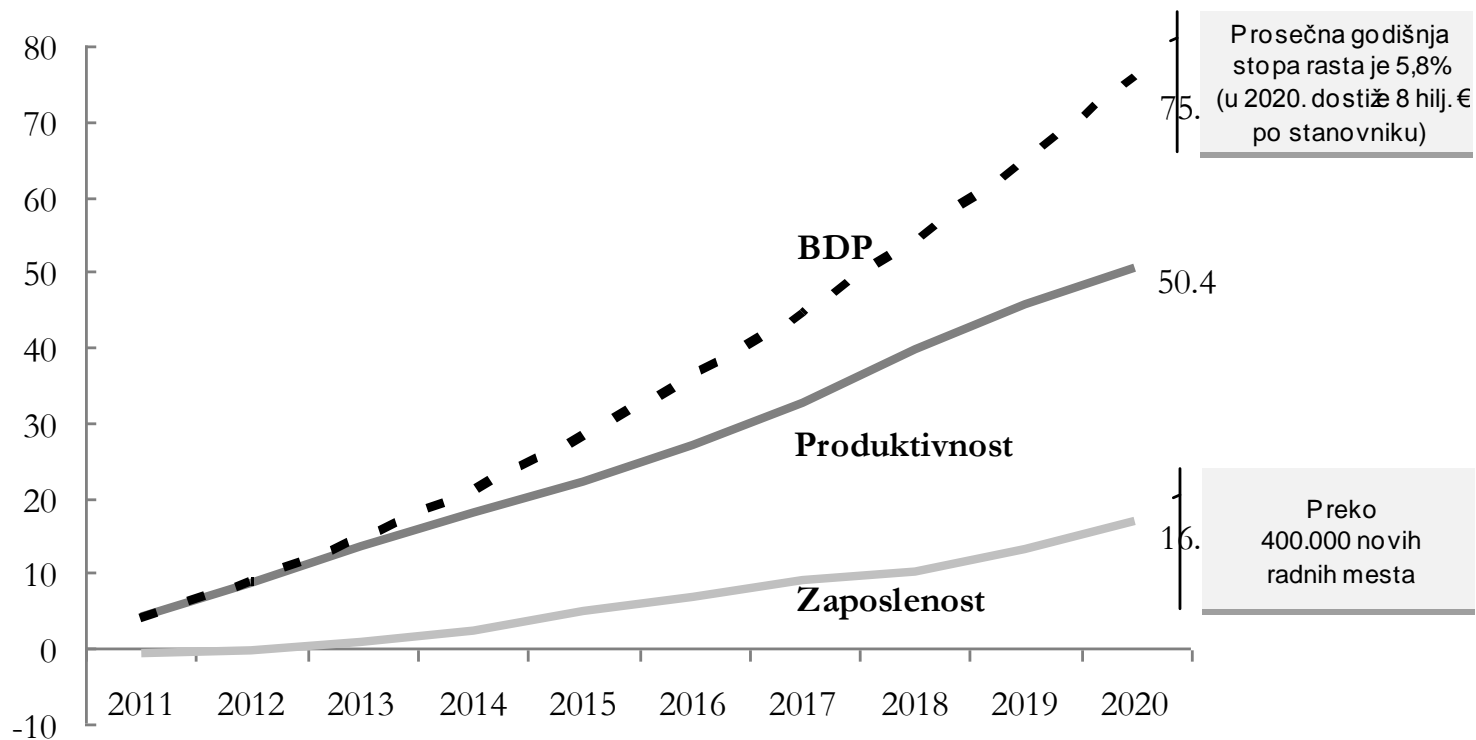
Osnovni cilj i ključna pretpostavka je da će Srbija u narednoj deceniji postati članica EU. Iz tog razloga ona mora da se sa svojim razvojnim prioritetima, specifičnostima i ograničenjima uklopi u nove razvojne prioritete „Evropa 2020“.

Za Srbiju to znači:

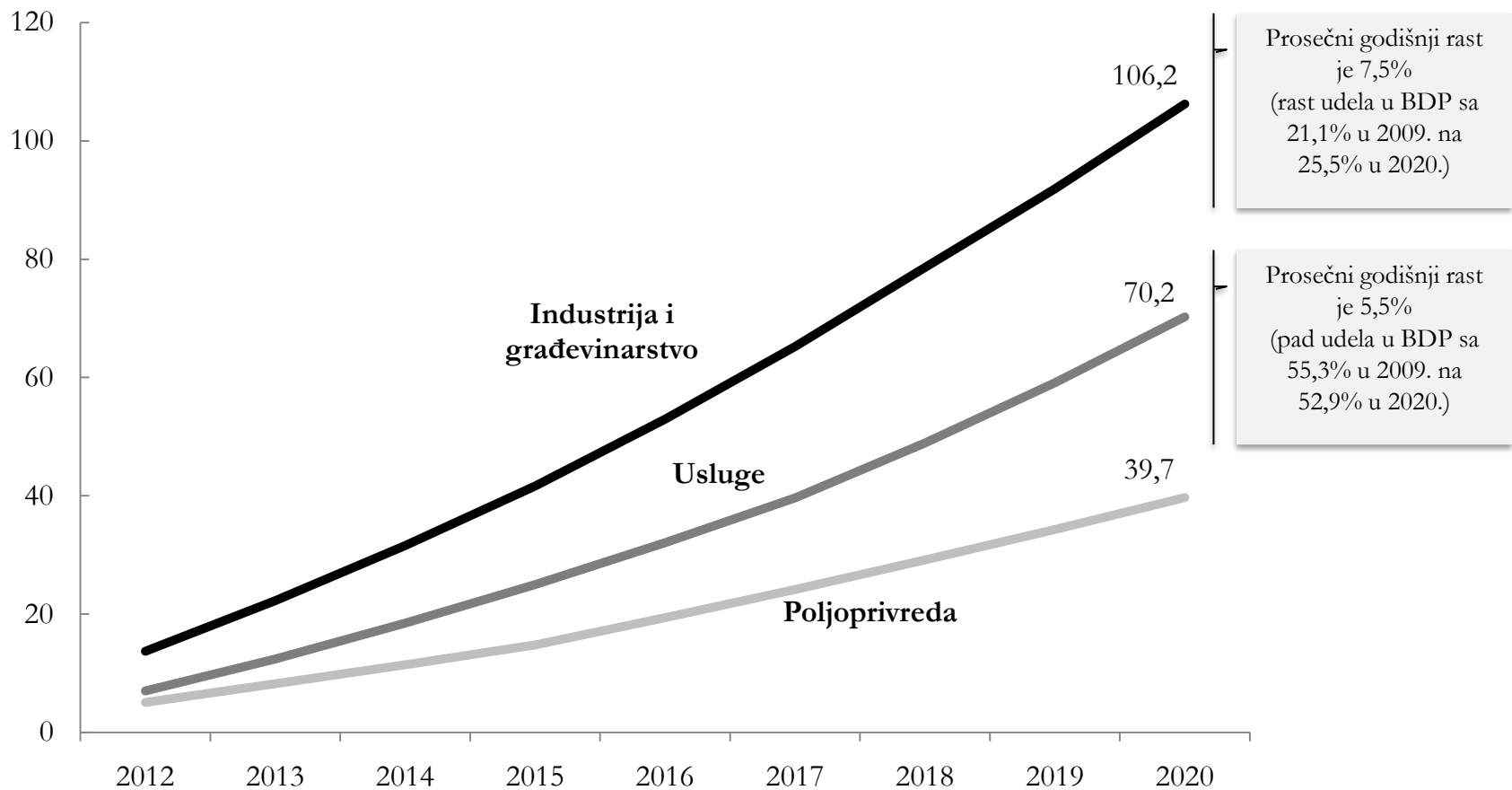
- visoku ali i realno ostvarljivu stopu privrednog rasta koja se oslanja na rast produktivnosti (konkurentnost) i istovremeno na otvaranje novih radnih mesta;
- visoke stope rasta investicija (domaćih i stranih);
- povećanje zaposlenosti uz veći kvalitet obrazovanja i aktivnu primenu znanja;
- stvaranje izvozno orijentisane privredne strukture sa većim naglaskom na tehnološki modernizovanu industriju i poljoprivredu;
- celovita reforma javnog sektora;
- izgradnja i modernizacija infrastrukture;
- stabilnost cena;
- održiv spoljnotrgovinski i tekući platni deficit.

Dinamična i istovremeno makroekonomski stabilna i socijalno održiva razvojna putanja srpske privrede u narednoj deceniji su jedina garancija porasta životnog standarda građana.

Kumulativni rast BDP-a, produktivnosti i zaposlenosti, (u %)

Proizvodna struktura BDP-a, kumulativni rast (u %)

CILJANI PARAMETRI U OSNOVNOM RAZVOJNOM SCENARIJU (1)

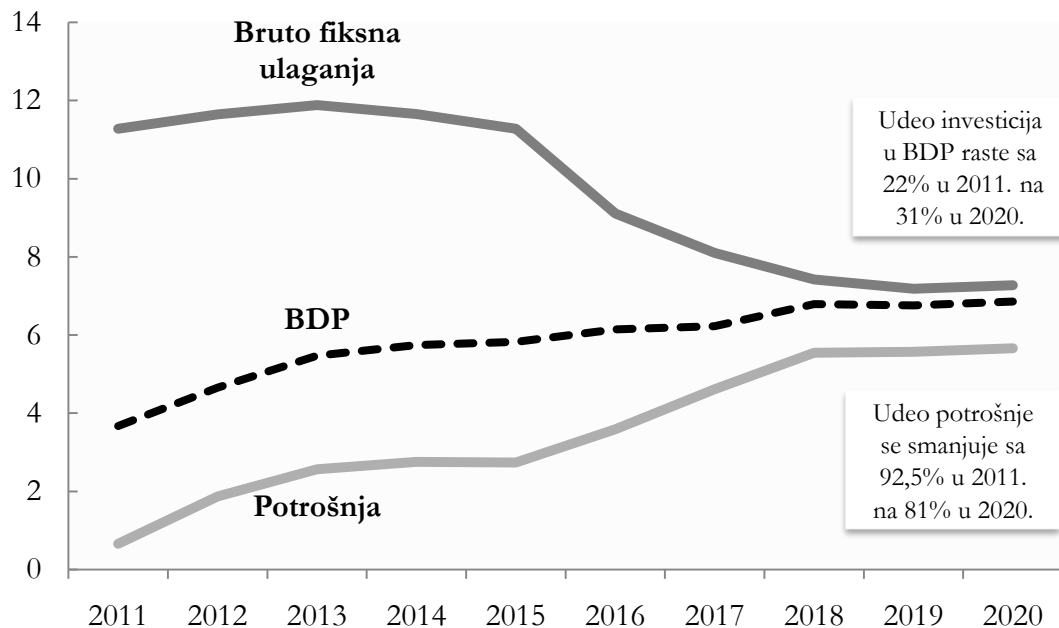
1. Ukupna tražnja raste sporije od BDP-a

(Prosečan godišnji rast BDP-a bi iznosio 5,8%, a unutrašnje tražnje 4,7%. Finalna unutrašnja tražnja – zbog redukcije udela negativnog neto izvoza, u cilju obezbeđivanja održivosti spoljnog duga – mora da raste sporije od BDP-a!)

2. Strukturne promene u korist razmenljivih proizvoda uz rast produktivnosti!

(Odatle odnos rasta investicija i potrošnje)

Međugodišnji realni rast BDP-a, investicija i potrošnje, 2011-2020. (u %)

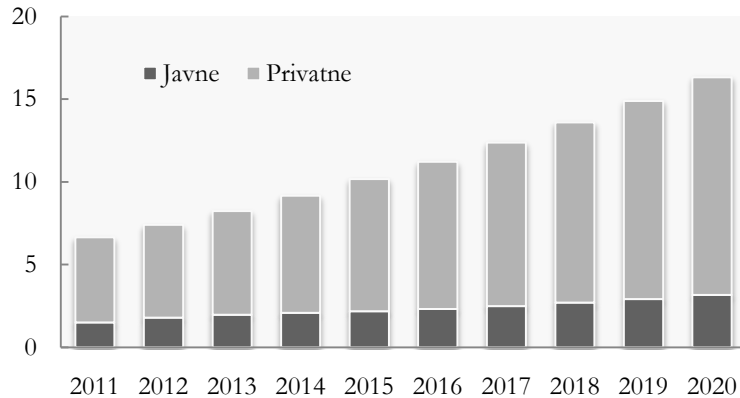

... prosečna međugodišnja realna stopa rasta bruto fiksnih investicija iznosi 9,9%, a potrošnje 3,7%

...opadanje dinamike investicija i ubrzavanje rasta potrošnje predviđeno tek u drugom delu posmatranog perioda.

Investicije

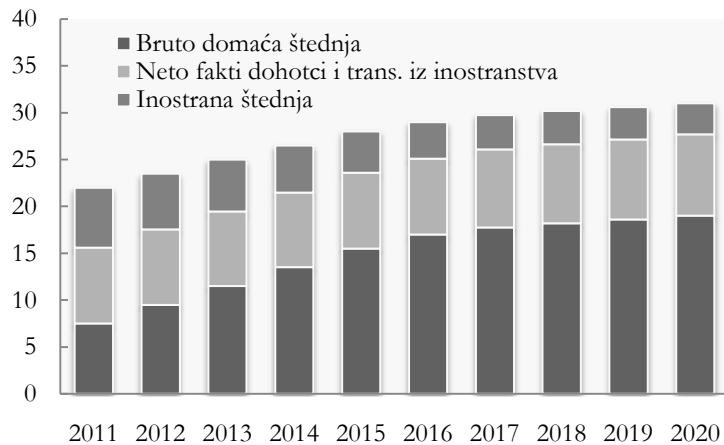
Bruto domaće investicije, mlrd. EUR

... vrednost investicija bi se, sa 4,9 milijardi evra u 2009 (procena), podigla na oko 9 milijardi evra u 2015. i na skoro 15 milijardi evra u 2020.

... ukupne privatne investicije u periodu 2011-2020. dostižu 92,3 milijarde EUR, a javne 21,8 milijardi EUR

Bruto domaće investicije, u % BDP-a

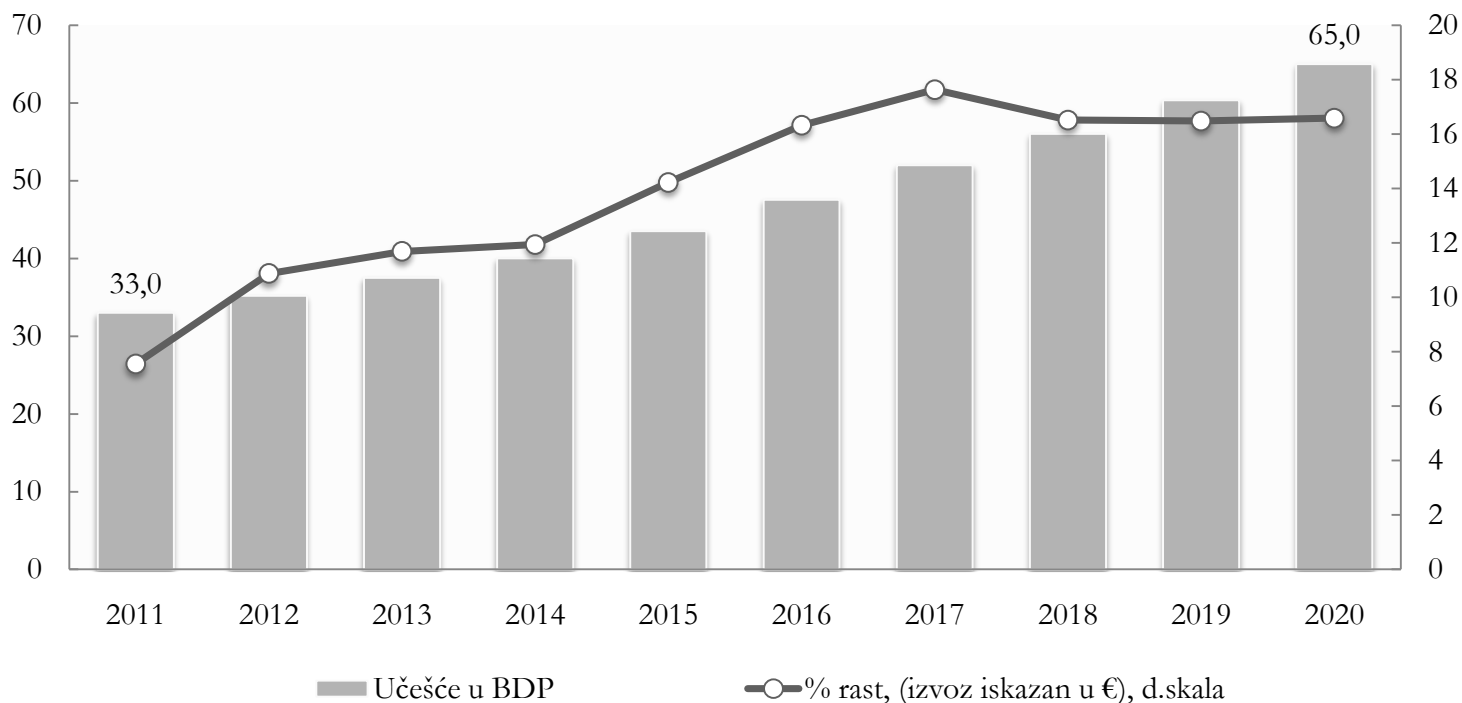

... udeo bruto domaće štednje u bruto investicijama, sa oko 14% u 2009, popeo bi se na blizu 55% u 2015. i na 61% u 2020. godini.

CILJANI PARAMETRI U OSNOVNOM RAZVOJNOM SCENARIJU (2)

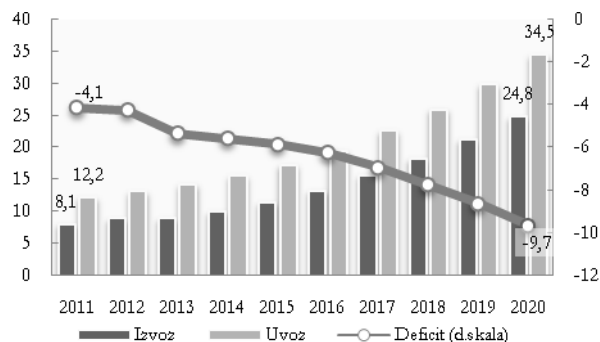
- Podizanje udela izvoza robe i usluga u BDP-u, sa 27,6% u 2009. na 65% u 2020. godini
- Sužavanje deficita tekućih transakcija u platnom bilansu sa 7,1% u 2010. na 3,3% BDP-a u 2020.

Izvoz robe i usluga 2011-2020.

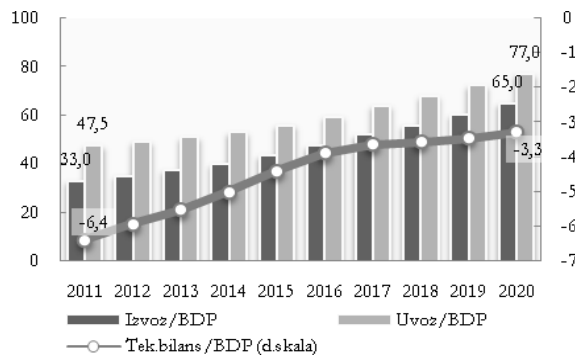
Platni bilans (1)

Vrednost robne razmene, u mlrd. EUR

... pokrivenost uvoza izvozom bi se sa 59% u 2011. povećala na 72% u 2020.

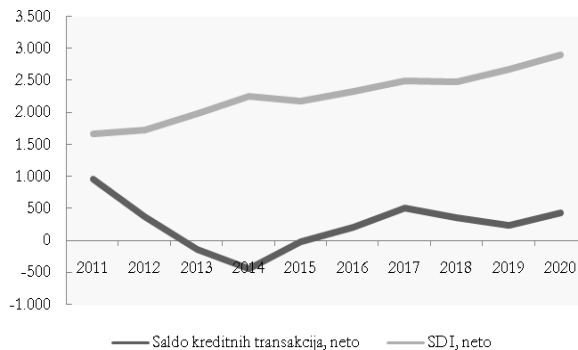
Deficit tekućih transakcija, % BDP-a

... udeo izvoza robe i usluga u GDP-u se sa 33% u 2011 penje na 65% u 2020.

... a deficit tekućeg bilansa smanjuje na 3,4% GDP-a

Neto prirast kredita i stranih direktnih investicija, mil. EUR

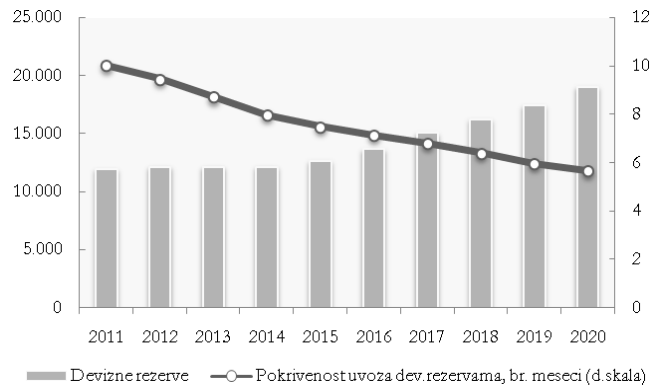

... prosečan godišnji neto priliv SDI bi iznosio 2.35 milijardi EUR, tj. 5,8% GDP-a

... prostor za rast zaduživanja u inostranstvu se otvara tek u drugom delu posmatranog perioda

Platni bilans (2)

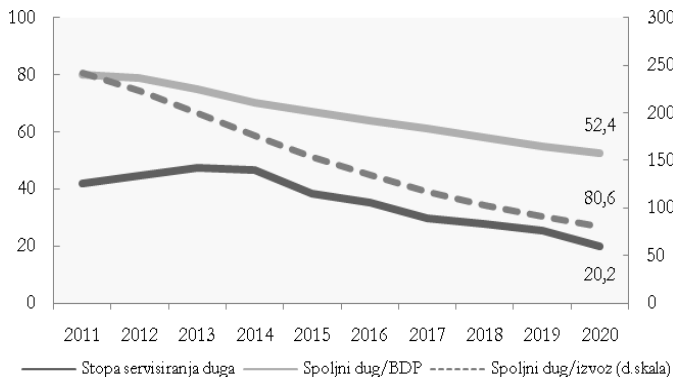
Devizne rezerve, u milionima EUR

... već od 2014. devizne rezerve beleže značajniji apsolutni porast (2020. dostižu 21,3 milijarde EUR)

... pokrivenost uvoza deviznim rezervama opada, ali cilj je da do 2020. on ne padne ispod 6 meseci

Indikatori spoljne zaduženosti, u %

... stopa servisiranja duga dostiže najkritičnije vrednosti u 2013. (46,4%) i 2014. (45,8%), a u 2020. pada na 20%

Održivost prikazanog modela razvoja oslanja se na tri grupe pretpostavki:

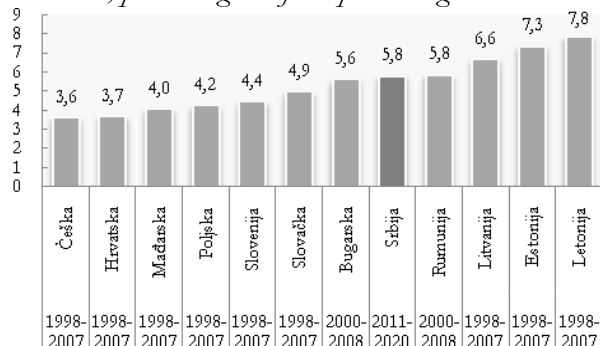
Prvo, prilagođavanju u privrednom sistemu, makroekonomskoj politici i sektorskim politikama koncepciji ubrzavanja privrednog rasta zasnovanoj na zameni potrošačkog proinvesticionim scenarijem razvoja i premeštanjem težišta ulaganja ka razmenljivim dobrima. Posebno mesto u tome ima reforma javnog sektora. Odstupanje od ovih pretpostavki, posebno imajući u vidu i predstojeći izborni ciklus, predstavlja jedan od rizika za ostvarivanje prikazanog scenarija.

Drugo, kontinuitet približavanja EU i ubrzavanje procesa učlanjivanja. Kada je reč o ekonomskom okruženju srpske privrede, ova grupa pretpostavki ima i drugu stranu – vreme oporavka svetske privrede, od koga zavisi i projektovani rast našeg izvoza i privredni razvoj oslonjen na izvoznju tražnju.

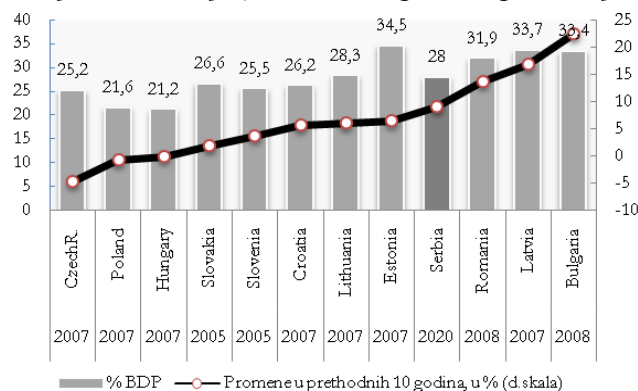
Treće, rizik povezan sa pitanjem održivosti spoljnog duga i eksterne likvidnosti. Srbija u narednih pet godina snosi rizik opterećenja visokom otplatama privatnog duga (otplate privatnog duga će biti veće od priliva novih kredita) i svoj neophodni investicioni ciklus mora zasnivati na stranim direktnim investicijama, javnim kreditima i – bitnom povećanju udela domaće štednje u finansiranju investicija. Glavna rizična tačka u finansiranju platnog bilansa je visoka stopa servisiranja duga, koja je za prvo petogodište manje-više već predodređena tako da bi u 2015. još uvek iznosila 38% do 39% vrednosti izvoza robe i usluga. Otuda i imperativ smanjenja udela deficita trgovinske razmene i deficita tekućih transakcija platnog bilansa u BDP-u.

MEĐUNARODNO POREĐENJE

BDP, prosečna godišnja stopa realnog rasta u %

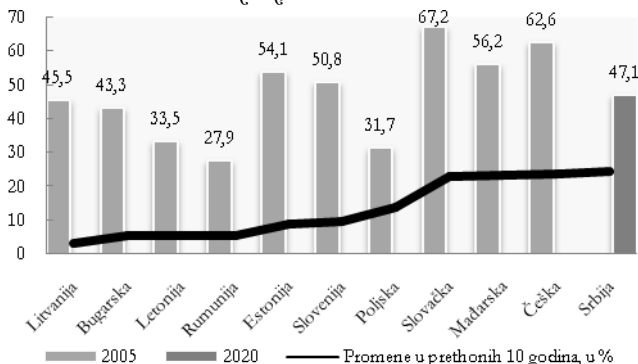
Bruto fiksne investicije (u % BDP-a i prirast u prethodnoj deceniji)

- Za razliku od Srbije koja svoj privredni oporavak započinje tek 2001. većina ostalih zemalja je taj proces započela čitavu deceniju ranije. Zato ima smisla porediti Srbiju i ostale zemlje u tranziciji upravo u navedenim vremenskim periodima.

- Poređenje Srbije sa izabranom grupom zemalja u tranziciji potvrđuju da su projekcije u vezi rasta BDP-a, investicija i izvoza realno postavljene.

Robni izvoz, % BDP-a

ALTERNATIVNI SCENARIJI

- Kroz alternativne scenarije privrednog rasta upozoravamo na opasnosti i rizike ukoliko bi za naredni period projektovani nižu stopu privrednog rasta i, još gore, ukoliko bi se usled socijalnih i političkih pritisaka prihvatio „populistički“ model koji Srbiju uvodi u još dublju krizu.
- U prvom slučaju, samo malo sniženje prosečne godišnje stope realnog rasta BDP (4,9% umesto 5,8%) u periodu do 2020.g., smanjuje broj radnih mesta za 76.000 u odnosu na osnovni scenario rasta, a produktivnost se kumulativno povećava za 41% umesto za preko 50%. Mogućnosti porasta potrošnje bile bi ograničene na 2,5% godišnje umesto 3,7%. Istovremeno, investicije bi trebalo da rastu približno istim tempom kao i porast učešća izvoza u BDP, a reformski naponi bili bi približno isti kao u osnovnom scenariju.
- „Populistički“ scenario je mnogo opasniji. Projektovana niska prosečna godišnja stopa rasta od 3% (sa opadajućom dinamikom tokom godina), kombinovana porastom svih oblika potrošnje uz subvencionisano zapošljavanje u prve dve godine, neminovno bi vodila porastu inflacije i deprecijaciji dinara. Takav scenario ne bi mogao da se realizuje na duži rok jer bi već u 2013.g. došlo do dramatičnog smanjenja deviznih rezervi a servisiranje spoljnog duga bi odnelo gotovo petinu ostvarenog BDP, odnosno, blizu 60% vrednosti izvoza robe i usluga. Ovaj scenario je neodrživ. Njegova stvarna posledica bilo bi uravnoteženje potrošnje kroz visoku inflaciju i jaku realnu deprecijaciju dinara!

RESTRUKTURIRANJE PRIVREDE

STRUKTURA ZAPOSLENOSTI PO DELATNOSTIMA

(u hiljadama)

	2010	2020	Prirast	Rast u %
			2020- 2009	2020/2009
Zaposleni	2.540,0	2.968,3	428,3	16,9
Poljoprivredne delatnosti	621,0	640,9	19,8	3,2
Industrija	614,5	782,3	167,8	27,3
<i>Vađenje rude i kamena</i>	<i>27,3</i>	<i>34,5</i>	<i>7,2</i>	<i>26,4</i>
<i>Prerađivačka industrija</i>	<i>422,1</i>	<i>497,1</i>	<i>75,0</i>	<i>17,8</i>
<i>Proizvodnja el. energije, gasa i vode</i>	<i>45,8</i>	<i>47,2</i>	<i>1,4</i>	<i>3,0</i>
<i>Građevinarstvo</i>	<i>119,3</i>	<i>203,6</i>	<i>84,3</i>	<i>70,6</i>
Uslužne delatnosti	1.304,5	1.545,1	240,6	18,4
<i>Trgovina na veliko i malo, opravke</i>	<i>347,2</i>	<i>498,0</i>	<i>150,8</i>	<i>43,5</i>
<i>Hoteli i restorani</i>	<i>76,4</i>	<i>82,4</i>	<i>6</i>	<i>7,9</i>
<i>Saobraćaj, skladištenje i veze</i>	<i>158,4</i>	<i>205,1</i>	<i>46,7</i>	<i>29,5</i>
<i>Druge komunal. društvene i lične usluge</i>	<i>119,1</i>	<i>128,4</i>	<i>9,4</i>	<i>7,9</i>
<i>Poslovi sa nekretninama, iznajmljivanje</i>	<i>89,6</i>	<i>102,9</i>	<i>13,3</i>	<i>14,8</i>
<i>Finansijsko posredovanje</i>	<i>55,5</i>	<i>59,9</i>	<i>4,4</i>	<i>7,9</i>
<i>Administracija, vojska, MUP i ostalo</i>	<i>128,2</i>	<i>130,3</i>	<i>2,1</i>	<i>1,7</i>
<i>Obrazovanje</i>	<i>148,6</i>	<i>152,3</i>	<i>3,6</i>	<i>2,5</i>
<i>Zdravstveni i socijalni rad</i>	<i>174,1</i>	<i>178,3</i>	<i>4,2</i>	<i>2,4</i>
<i>Ostalo</i>	<i>7,4</i>	<i>7,4</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

- Stopa zaposlenosti se sa sadašnjih 48% povećava na 65% u 2020. godini, a stopa nezaposlenosti se smanjuje na 10,8%;
- Industrijska zaposlenost će se povećati za blizu 170 hiljada osoba, odnosno za 27,3%, a učešće zaposlenosti u industriji u ukupnoj zaposlenosti će porasti sa 24,2% u 2010 na 26,4% u 2020.
- Zaposlenost u poljoprivredi će uglavnom stagnirati, što će usloviti pad njenog učešća u ukupnoj zaposlenosti sa 24,4% u 2010 na 21,6% u 2020. godini;
- Zaposlenost u uslugama će blago porasti, sa 51,4% u 2010. na 52,1% u 2020.
- Stagnacija zaposlenosti u javnom sektoru.

REINDUSTRIJALIZACIJA

Projektovano učešće sektora i oblasti u BDV i stope rasta

Podsektori	Učešće u BDV		Stope rasta
	2008.	2020.	2008-2020.
Low-tech	50,7	43	6%
Prehrambena	29,9	24	4,1%
Tekstil	4,9	5,2	8%
Medium-low-tech	25,4	22	6%
Koks i derivati nafte	0,3	0,4	8%
Guma i plastika	6,0	5,5	5%
Ostali minerali	6,0	5,6	6%
Metalna	13,1	10,5	5%
Medium-high-tech	16,4	23	10%
Hemijska	7,7	10	10%
Mašine i uređaji	5,0	7	8%
Saobraćajna sredstva	3,8	6	11%
High-tech	7,5	12	12%
Elektronska	7,5	12	12%

Prosečni godišnji rast industrijske proizvodnje projektovan je na 6,9%
(prerađivačke industrije 7,3%)

Aktivnosti kojima se mogu dostići postavljeni ciljevi razvrstavamo u tri grupe:

- *Poboljšanje poslovnog ambijenta* - otklanjanje ograničenja za razvoj preduzetništva...
- *Indirektne mere* - garancije i osiguranje, tehnička pomoć, oblici specifične podrške poslovanju...
- *Direktne mere* - kreditiranje privrede prema jasno postavljenim principima...

Institucionalno rešenje - prevođenje disperzovanih razvojnih aktivnosti države u jednu instituciju.

POLJOPRIVREDA – projektovana prosečna godišnja stopa rasta 3,4%

Planirani pravac promena:

- Rast produktivnosti, stabilizacije prinosa i promene proizvodne strukture u biljnoj proizvodnji
- Dostizanja veće zastupljenosti stočarstva u vrednosti poljoprivredne proizvodnje

Predložene mere :

- Povećanje ukupne podrške proizvođačima;
- Uvođenje sistema direktnih plaćanja u stočarskoj proizvodnji;
- Podrška investicijama u mehanizaciju, opremu i objekte, bolje prilagođena realnim potrebama gazdinstava na celoj teritoriji Srbije;
- Otvaranje mikrokreditnih organizacija koje se bave finansiranjem poljoprivrede;
- Investicije u zemljišnu infrastrukturu;
- Izgradnja efikasnog sistema transfera znanja i novih tehnologija i njihova primena u proizvodnoj praksi;
- Stabilizacija tržišta i smanjenje sive ekonomije (rigoroznija finansijska i tržišna kontrola);
- Podrška zadrugama i udruženjima proizvođača;
- Uvođenje standarda HACCP, ISO 22000, ISO 14000, Global GAP...
- Aktiviranje tržišta zemljišta, jačanje tržišta zakupa i prometa zemljišta;
- Celovita reforma agrarne politike i sistema podrške.

	Ostvareno		Projektovano	
	1980-1989	2000-2009	2010-2020	Index 2020/2000-2009
Prosečni prinosi (kg/ha)				
Pšenica	3.892	3.472	4.513	130
Kukuruz	4.772	4.495	5.618	125
Repa	41.941	40.658	50.823	125
Suncokret	2.019	1.995	2.194	110
Krompir	9.462	9.962	14.942	150
Jabuke (kg/stablo)	18	14	18	135
Šljive (kg/stablo)	9	11	13	120
Proizvodnja mesa - 000 t				
Govedje	136	95	142	150
Ovcije	22	20	26	130
Svinjsko	275	263	315	120
Zivinsko	105	69	86	125
Proizvodnja stočarskih proizvoda				
Kravlje mleko (mil. Litara)	1.561	1.563	1.875	120
Ovcije mleko (mil. Litara)	38	15	30	200
jaja (mil. Komada)	1.636	1.355	1.626	120
vuna (t)	3.426	2.372	3.558	150

Napomena: Procena autora

ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I INFORMACIONO DRUŠTVO

- Oblast elektronskih komunikacija i informacionog društva će biti regulisane **Digitalnom agendom Srbije** koju čine Strategija razvoja informacionog društva do 2020. godine (u toku je javna rasprava) i Strategija za razvoj elektronskih komunikacija;
- Za održavanje konkurentne sposobnosti i praćenje dinamičkog tehničko-tehnološkog razvoja sektora, procenjena su potrebna ulaganja u iznosu od preko 5 milijardi EUR.

Razvoj *elektronskih komunikacija* će se ostvariti:

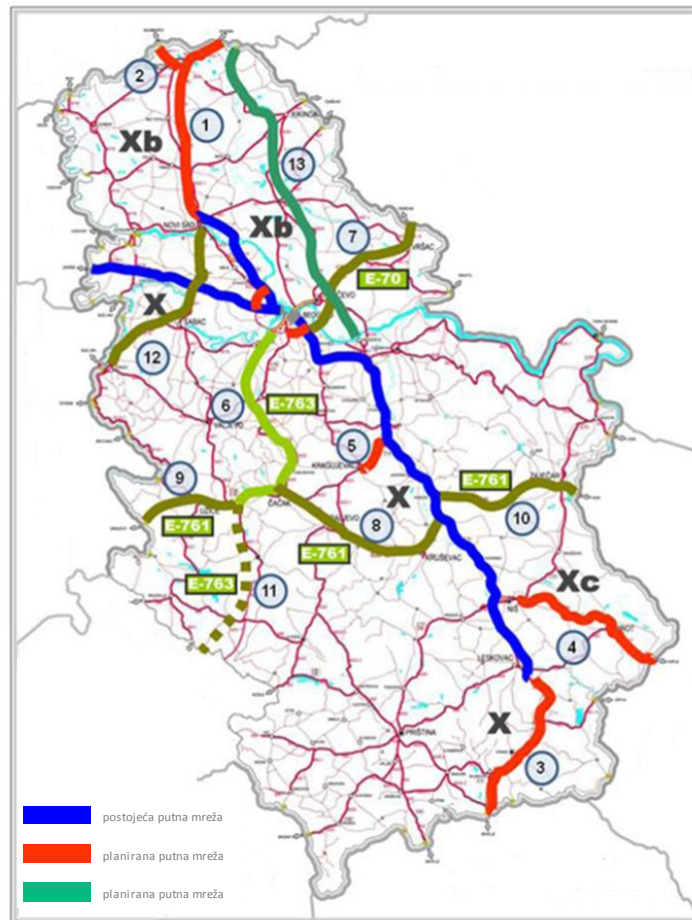
unapređenjem širokopojasnog pristupa mreži, uvođenjem digitalne televizije, razvojem raznih servisa, uvođenjem usluge prenosivosti broja, razvojem sektora industrije opreme elektronskih komunikacija, upravljanjem spektrom, itd.

Oblast *informacionog društva* će biti unapređena primenom:

informaciono-komunikacione tehnologije u javnoj upravi, zdravstvu, pravosuđu, obrazovanju, nauci i kulturi; podsticanjem razvoja, zaštite potrošača i kordinacijom razvoja e-trgovine; razvoja ljudskih resursa; razvoja start-up inovativnih kompanija; zaštitom intelektualne svojine softvera i digitalnih sadržaja i unapređenjem informacione bezbednosti.

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

- Bitno popravljanje stanja saobraćajne infrastrukture, pri čemu panevropski Koridor X ima prioritet
- Potrebne investicije za putnu infrastrukturu iznose oko 7,5 mlrd EUR
- Za železničku infrastrukturu potrebno je 5 mlrd. EUR (i dodatnih 800-900 mil. EUR za obnovu vučnih i voznih sredstava)
- Za unapređenje infrastrukture unutrašnjih plovnih puteva potrebno je oko 350 mil. EUR – u pripremi izrada Dunavske strategije EU.
- Za modernizaciju aerodroma procenjene investicije iznose oko 150 mil.EUR
- Potrebna je harmonizacija domaćeg zakonodavstva u svim saobraćajnim vidovima sa regulativom i direktivama EU

ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Strateški ciljevi:

- Privlačenje investicija u izgradnju novih i modernizaciju postojećih elektroenergetskih kapaciteta u vrednosti od oko 9 mlrd. EUR i oko 4 mlrd EUR investicija u gasnom sektoru
- Izgradnja produktovoda, naftovoda, skladišnih sistema i pumpnih stanica.
- Diverzifikacija izvora snabdevanja energijom i unapređenje šire primene obnovljivih izvora energije i
- Unapređenje energetske efikasnosti u svim sektorima proizvodnje i potrošnje energije.

Ključni preduslovi su:

- Restrukturiranje i korporatizacija javnih preduzeća
- Uklanjanje cenovnih dispariteta
- Unapređenje naplate potraživanja,
- Definisane kategorije i mera zaštite socijalno ugroženih energetske potrošača
- Uklanjanje administrativnih prepreka
- Donošenje stimulaturnih mera

Procenjene investicije u nove proizvodne kapacitete u elektroprivredi, u mil. EUR

Projekat	Procenjena vrednost investicije
Završetak izgradnje TE Kolubara B u Lazarevcu	550
Izgradnja novog bloka TENT B3 u Obrenovcu	870
Izgradnja novog kogenerativnog bloka TE-TO Novi Sad	280
Izgradnja HE Gornja Drina	435
„Kostolac B projekti“	1.100
Projekti na osnovu Sporazuma sa SECI ENERGIA	1.500
UKUPNO	4.735

Procenjena vrednost investicionih projekata u gasnom sektoru, mil. EUR

Projekat	Procenjena vrednost investicije
Južni tok	1.200
Skladište gasa - Banatski Dvor (Faza 2)	50
Skladište gasa - Itebej (Faza 1)	70
Interkonekcija - Republika Srpska	35
Interkonekcija - Rumunija	6
Interkonekcija - Bugarska*	60
Interkonekcija - Hrvatska	32
Interkonekcija - Makedonija	21
Interkonekcija - Crna Gora**	18
Rehabilitacija gasovodnog sistema	5
Razvoj razvodne gasovodne mreže***	440
Razvoj lokalne distributivne mreže***	670
LNG Terminal****	150
Gasovod u Pančevu	32
Termoelektrane****	1300
UKUPNO	4.089

EKSPANZIJA IZVOZA

Izvoz robe u milionima evra

	2008	2020	Stopa rasta 2020/2008
UKUPNO	7.428.3	24.821.0	10,6
Hrana i životinje	1.015.7	2.400.0	7,4
Piće i duvan	169.1	550.1	10,3
Sirove materije, osim goriva	305.6	586.9	5,6
Mineralna goriva i maziva	253.9	631.6	7,9
Životinjska i biljna ulja i masti	99.7	185.4	5,3
Hemijski proizvodi	751.4	2.216.4	9,4
Proizvodi svrstani po materijalu	2.422.9	6.332.9	8,3
Mašine i transportni uređaji	1.293.5	7.990.5	16,4
Razni gotovi proizvodi	1.048.3	3.158.1	9,6
Proizvodi i transakcije, nigde nep.	68.0	769.2	22,4

Napomena: procena autora

Izvoz usluga u milionima evra

	2008	2020	Stopa rasta 2020/2008
UKUPNO USLUGE	2.581.7	9.415.0	11,4
Saobraćaj	651.7	2.300.0	11,1
Putovanja	573.2	2.635.0	13,6
Komunikacione usluge	87.3	150.0	4,6
Gradevinske usluge	245.2	800.0	10,4
Osiguravajuće usluge	32.9	150.0	13,5
Finansijske usluge	29.7	100.0	10,6
Kompjuterske i inform. usluge	96.0	1.000.0	21,6
Rojalti i licence	19.8	30.0	3,5
Ostale poslovne usluge	717.8	1.800.0	8,0
Lične, kulturne i rekreacione usluge	109.1	350.0	10,2
Vladine usluge, nigde pomenute	18.8	100.0	14,9

Napomena: procena autora

Dostizanje udela od 65% izvoza roba i usluga u BDP-u, sa sadašnjih manje od 30%, uz prosečnu godišnju stopu rasta od 14% zahteva:

- Izbegavanje snažne realne aprecijacije dinara;
- Nastavak evropskih integracija, intenziviranje ekonomske saradnje u regionu CEFTA, iskorišćavanje punog potencijala za izvoz u Rusku Federaciju, zemlje OPEC-a i mediterana, intenziviranje saradnje sa dijasporom, rast intra-industrijske razmene sa EU i CEFTA;
- Motivisanja priliva izvozno-orijentisanih investicija;
- Pojednostavljanje uslova za poslovanje i izvoz;
- Informativna podrška lokalnim proizvođačima o potencijalnim izvoznim tržištima.

REGIONALNI RAZVOJ

- U sklopu osnovnog modela privrednog rasta projektovan je model regionalnog rasta regiona nivoa NSTJ-2.
- Za regione Šumadije i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije projektovane su dinamičnije stope rasta prerađivačke industrije u periodu 2011-2020. Prosečna projektovana stopa rasta prerađivačke industrije Beograda i regiona Vojvodine je 6,5%, a regiona Šumadije i Zapadne Srbije i regiona Južne i Istočne Srbije 8,8%;
- Regionalni model je uključio promene u regionalnim strukturama u svim regionima. Najveće promene u strukturi prerađivačke industrije locirane su u regionu Šumadije i Zapadne Srbije u podsektoru srednje-visoko tehnološke grupacije.

Strateški prioriteti

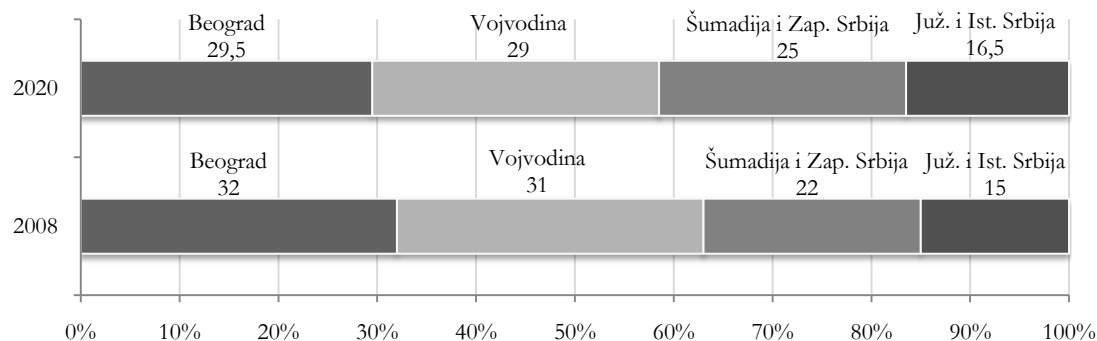
Posle usvajanja *Strategije regionalnog razvoja (2007)*, usvajanjem *Zakona o regionalnom razvoju (2009-2010)* započet je proces uspostavljanja jedinstvenog sistema upravljanja regionalnim razvojem Srbije čija su osnovna obeležja:

- promovisanje načela regionalnog razvoja, koja su u saglasnosti sa kohezionom politikom EU i istovremeno odražavaju specifičnosti Srbije;
- jasna institucionalna struktura i mehanizmi za upravljanje politikom regionalnog razvoja;
- efikasni mehanizmi saradnje između regionalne i opštinske vlasti;
- jasan koncept i terminologija;
- fleksibilnost: uređivanje opštih pitanja i stvaranje osnove za donošenje podzakonskih akata;
- pravna osnova za praćenje i vrednovanje.

Pozitivna regionalna iskustva EU zahtevaju:

- Političku podršku;
- Fleksibilnost i inovativnost;
- Makroekonomsku stabilnost;
- Jake institucije;
- Stručnost i analitičko-statističku osnovu;
- Partnerstvo
- “Pravu meru” decentralizacije.

Regionalni doprinosi bruto dodatoj vrednosti prerađivačkoj industriji

**MAKROEKONOMSKE
POLITIKE I REFORMA JAVNOG
SEKTORA**

Institucionalni okvir za brz privredni rast

- **Makroekonomska politika:**

Obezbediti održivu i kredibilnu ekonomsku stabilnost: fiskalna održivost i niska inflacija

- **Reforma javnog sektora – reforme na strani ponude:**

Poboljšanje investicionog i poslovnog ambijenta kako bi se smanjili troškovi i rizici poslovanja u Srbiji, reforma najvažnijih segmenata javne potrošnje i reforma javnih preduzeća.

1. FISKALNA POLITIKA

1.1. Veličina fiskalnog prilagođavanja zahteva uvođenje, zakonom uređenih fiskalnih pravila

- Fiskalni deficit treba sa 5% smanjiti na 1% BDP-a u narednih pet godina, restrukturirati javnu potrošnju ka javnim investicijama, sprečiti nekontrolisani porast javnog duga
- Izazov: politički ekonomski ciklus – ugovor sa MMF-om ističe početkom 2011, izbori 2012. Opasnost velikih deficita u vreme političkih izbora.
- Međunarodno iskustvo: zakonska pravila omogućuju značajno fiskalno prilagođavanje, čine ga kredibilnijim, te stoga smanjuju neizvesnost i privlače kapital. Posebno imajući u vidu opasnost koja je postojala od preliivanja krize u Južnoj Evropi.
- Uređena fiskalna politika – fiskalna pravila, važna za Srbiju kao budućeg EU kandidata.

1. FISKALNA POLITIKA

1.2. Kakva fiskalna pravila za Srbiju?

1. FISKALNO PILAGOĐAVANJE U SLEDEĆIH 5 GODINA:

- Smanjiti fiskalni deficit sa 5% BDP-a na 1% u 2015, zavisno od kretanja BDP-a
- Dodatna sidra za (relativno) smanjenje osnovnih tekućih izdataka: plate iz budžeta i penzije – sporiji rast od BDP-a
- Ograničiti ukupan javni dug na 45% BDP-a (bez restitucije)

2. PRUDENTNA FISKALNA POLITIKA (posle 2015)

- Prosečan deficit 1% BDP-a
- Deficit u lošim godinama veći, a suficit u dobrim – prosek 1%... Poželjna anticiklična politika.

Uvesti **fiskalni savet**: važna institucionalna podrška sprovođenju fiskalnih pravila

2. MONETARNA POLITIKA

Srbija treba da zadrži postojeći monetarni režim:

ciljanje inflacije uz fleksibilni devizni kurs, uprkos čestog zagovaranja suprotnog.

- Režim se pokazao superioran u tekućoj krizi: amortizovao je pad proizvodnje
- Režim omogućava lakše izlaženje iz krize
- Omogućava rebalansiranje privrede od uvoza i potrošnje ka izvozu i investicijama.

Time se podstiče rast međunarodne konkurentnosti Srbije.

- Režim: Fleksibilan devizni kurs je i bolja priprema za EU, rano fiksiranje kursa se pokazalo kontraproduktivno

2. MONETARNA POLITIKA

Kurs, konkurentnosti i privredni rast

- Depresijacija dinara tokom ove godine je poboljšala izvoznu poziciju privrede. Devizni kursa (u realnom izrazu) na prihvatljivom nivou. Daje dobar signal investitorima da ulažu u razmenjiv sektor.
- Održavanje ovog nivoa realnog kursa trebalo bi stimulatивно da deluje na rebalansiranje privrede – možda prve naznake: izvoz počinje u ovoj godini da se ubrzava
- Stoga bi kurs u proseku trebalo da prati inflaciju izvesno vreme (nekoliko godina) – intervencijama NBS sprečavati eventualne značajnije depresijacije dinara (kao što se to radi sa depresijacijama). Naravno i dalje je glavni cilj inflacija – kurs sekundaran kada neprotivreći.

3. REFORMA FINANSIJSKOG SEKTORA

Mobilisanje dodatne štednje i njena efikasnija upotreba

Banke su osnovni intermedijari.

Ostali sektori finansijskog posredovanja su nedovoljno razvijeni.

Aktiviranje dodatnih mehanizama finansiranja:

- **Formiranje nacionalne razvojne banke**
 - Osnovni ciljevi: povećanje efikasnosti alokacije javnih izvora investiranja i razvijanje javno-privatnog partnerstva u finansiranju razvoja infrastrukture.
- **Stvaranje uslova za poslovanje štedionica i mikrofinansijskih institucija**
 - Donošenje zakona o štedionicama i o mikrofinansijskim institucijama
- **Pokretanje tržišta korporativnih obveznica**
 - Olakšavanje uslova za otvaranje preduzeća (smanjivanje transakcionih troškova, reforma zakona o finansijskim tržištima)
 - Formiranje rejting agencija
- **Pokretanje tržišta municipalnih obveznica**
 - Rešavanje problema visokog kreditnog rizika na municipalnom nivou

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.1. Unapređenje investicionog ambijenta

- Uklanjanje administrativnih barijera za poslovanje i smanjene korupcije
- Izgradnja i modernizacija infrastrukture
- Sprečavanje formiranja nekonkurentnih tržišnih struktura
- Uspostavljanje finansijske discipline/ poboljšanje rada sudova i efikasnija stečajna procedura
- Uređenje svojinskih odnosa nad zemljištem

Porezi u Srbiji su relativno niski, ali navedeni faktori povećavaju troškove i rizike poslovanja.

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.2. Projekcija konsolidovanih javnih rashoda

	%BDP									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rashodi	42,2	42,1	41,8	41,1	40,6	40,1	39,7	39,1	38,8	38,5
Tekući rashodi	37,2	36,4	35,8	35,1	34,6	34,1	33,7	33,1	32,8	32,5
Plate	9,6	9,3	9,1	8,9	8,7	8,5	8,3	8,1	8,1	8,2
Kupovina roba i usluga	6,3	6,1	6	5,9	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8
Kamate	1,5	1,6	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6
Subvencije	2	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Transferi	17,8	17,6	17,1	16,7	16,4	16,2	16	15,7	15,5	15,2
Penzije	12,4	12,3	11,9	11,6	11,3	11	10,8	10,5	10,3	10
Ostali transferi	5,4	5,3	5,2	5,1	5,1	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Kapitalni rashodi	4,3	5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Budžetske pozajmice	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

- Pad učešća tekućih javnih rashoda i rast javnih investicija
- Javni prihodi su projektovani na osnovu kretanja makroekonomskih agregata i kreću se godišnje oko 38,5% BDP-a.

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.3. Fiskalni deficit, finansiranje deficita i javni dug

	%BDP									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fiskalni deficit	-4,3	-3,8	-3,2	-2,3	-1,8	-1,3	-0,9	-0,3	0,0	0,3
Primarni fiskalni deficit	-2,8	-2,2	-1,4	-0,5	0,1	0,5	0,9	1,5	1,6	1,8
Finansiranje fiskalnog deficita										
Neto zaduživanje	2,6	2,3	2,2	1,8	1,3	1,3	0,9	0,3	0,0	-0,3
Prihodi od privatizacije	-1,7	-1,5	-1,0	-0,5	-0,5	0	0	0	0	0
Javni dug	38,3	38,9	39	38,6	37,6	36,7	35,4	33,3	31,1	27,8

- Krajem perioda prelaz fiskalnog deficita u suficit

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.4. Reforma poreskog sistema u funkciji rasta i zapošljavanja

- Osnovni pravac poreske reforme je smanjenje fiskalnog opterećanja rada i povećanje fiskalnog opterećenja potrošnje što bi se ostvarilo:
 - smanjenjem doprinosa za socijalno osiguranje
 - reformom poreza na dohodak i preraspodelom fiskalnog opterećenje rada u pravcu rasterećenja slabije plaćenih radnika
 - povećanjem poreza na dodatu vrednost
- Uspeh reforme zavisi od toga kako bi se ponašala država kao regulator i najveći poslodavac
- Osim toga predlaže se:
 - ukidanje ekonomski neopravdanih olakšica kod poreza na dobit preduzeća
 - reforma poreza na imovinu

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.5. Reforma najvažnijih segmenata javne potrošnja

- Reforma delatnosti koje se finansiraju javnim prihodima obuhvata:
 - penzijski sistem
 - zdravstvenu zaštitu
 - obrazovni sistem
 - sistem socijalne zaštite
 - ostale reforme (politika plata i zapošljavanja u javnom sektoru i preispitivanje politike državne intervencije u privredi)

4. REFORMA JAVNOG SEKTORA

4.6. Reforma javnih preduzeća

- Nastavak restrukturiranja javnih preduzeća
- Unapređenje upravljanja javnim preduzećima u cilju povećanja njihove efikasnosti
- Privatizacija javnih preduzeća: šta privatizovati, kada i kako
- Liberalizacija delatnosti u kojima posluju javna preduzeća

GLAVNI IZAZOVI I RIZICI

- Veoma brz rast izvoza
- Visoke stope rasta investicija
- Visoke stopa rasta industrije, posebno prerađivačke
- Kontrolisani rast potrošnje javnog sektora
- Kontrolisano zaduživanje u inostranstvu (naročito u prvih nekoliko narednih godina)